

همه چیز درباره بیماری های کبدی

کبد اندامی به اندازه یک توپ است. درست در زیر قفسه سینه شما در سمت راست شکم شما قرار دارد. کبد برای هضم غذا و دفع مواد سمی بدن ضروری است. بیماری کبد می تواند ارثی باشد (ژنتیکی)

کبد یکی از عضوهای حیاتی بدن و دارای ۲ لوب می باشد که در زیر قفسه سینه و در سمت راست شکم قرار گرفته است. این ارگان نقش های مهم و مختلفی را در بدن ایفا می کند؛ از جمله این نقش ها می توان به شرکت در فعالیت های سوخت و ساز بدن مانند گوارش، متابولیسم داروها و پاک کردن بدن از سموم مختلف (سم زدایی) اشاره کرد. بیماری های کبدی می تواند وراثتی یا ناشی از عوامل محیطی مختلف باشد.

کبد چیست؟

کبد بزرگترین اندام جامد بدن است. علاوه بر این، کبد یک غده نیز محسوب می شود، زیرا در تولید و ترشح صفرا نقش دارد. کبد در قسمت بالایی حفره شکمی و در سمت راست واقع شده و قفسه سینه از آن محافظت می کند. کبد از دو لوب عمده تشکیل شده که هر کدام آنها خود از لوبول های ریزتری ساخته شده اند. سلول های کبد دو منبع مختلف برای تأمین خون دارند. یکی شریان کبدی که خون سرشار از اکسیژن را از قلب می آورد و دیگری سیاهرگ دروازه ای (ورید باب) که خون و مواد مغذی را از دستگاه گوارش و طحال به سلول های کبد می رساند.

معمولا سیاهرگ ها خون را از بدن به قلب برمی گردانند. ولی سیاهرگ دروازه ای خون را پیش از ورود به گردش خون عمومی از دستگاه گوارشی به کبد می آورد تا پردازش و تصفیه شود. بدین ترتیب سیاهرگ دروازه ای به طور مؤثری پروتئین ها و مواد شیمیایی را به سلول های کبد می رساند. سپس سلول های کبد به کمک آنها می توانند پروتئین، کلسترول و گلیکوژن مورد نیاز بدن را بسازند.

بیماری کبد چیست؟

به هرگونه اختلال در عملکرد کبد، بیماری کبد گفته می شود. کبد مسئول اعمال حیاتی در بدن است. بیماری و اختلال در عملکرد کبد آسیب چشمگیری به بدن وارد می کند.

بیماری های کبد تعریفی کلی از تمام مشکلات بالقوه ای هستند که موجب ناتوانی کبد از انجام درست وظایفش می شود. معمولا بیماری باید بیش از ۷۵٪ یا سه چهارم بافت کبد را تحت تأثیر قرار دهد تا وظایف کبد به درستی انجام نشوند.

یکی از وظایف کبد تولید صفرا است. صفرا مایعی است که محتوی آب، مواد شیمیایی، اسیدهای صفراوی و سایر مواد بوده و از کلسترول ذخیره شده در کبد ساخته می شود. صفرا در کیسه صفرا ذخیره شده و با ورود غذا به دوازدهه (نخستین و کوتاه ترین بخش از روده ی باریک)، به آنجا ترشح می شود تا به هضم غذا کمک کند.

کبد تنها اندام بدن است که می تواند به راحتی سلول های آسیب دیده اش را جایگزین کند. اما اگر تعداد سلول های آسیب دیده ی کبد از حدی فراتر برود، کبد نمی تواند آنها را جایگزین کنید و در نتیجه قادر نخواهد بود وظایفش را به خوبی انجام دهد. می توان کبد را به کارخانه ای در بدن تشبیه کرد که وظایف زیر را برعهده دارد:

تولید صفراي مورد نیاز برای هضم غذاها و به خصوص چربی ها؛

ذخیره ی گلوکز یا قند اضافی به شکل گلیکوژن و سپس تبدیل دوباره ی گلیکوژن به گلوکز در زمانی که بدن به انرژی نیاز دارد؛

تولید فاکتورهای انعقادی خون؛

اسیدهای آمینه واحدهای سازنده ی پروتئین ها هستند. تولید اسیدهای آمینه ای که در مبارزه با عفونت ها نقش دارند، از وظایف کبد است؛

پردازش و ذخیره ی آهن که برای ساخت گلبول های قرمز ضروری است؛

تولید کلسترول و سایر مواد شیمیایی مورد نیاز برای حمل چربی ها؛

تبدیل ضایعات ناشی از سوخت و ساز بدن به اوره و دفع آنها از بدن از طریق ادرار؛

سوخت و ساز داروها و تبدیل آنها به شکل فعالی که در بدن مورد نیاز است.

«سیروز» تعریفی برای آسیب و ضایعه ای دائمی کبد است. در سیروز سلول های طبیعی کبد دچار آسیب می شود و قادر نیستند وظایف شان را به خوبی انجام دهند.

نارسایی حاد کبد می‌تواند برگشت‌پذیر یا برگشت‌ناپذیر باشد. به این معنا که در برخی مواقع با درمان علت نارسایی، کبد می‌تواند دوباره وظایف خود را به‌طور طبیعی انجام دهد.

علل ابتلا به بیماری های کبدی

بیماری‌های کبدی دارای علل زیادی هستند که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

عفونت: تعدادی از ویروس‌ها توانایی آلوده کردن کبد را دارند که به دنبال آن باعث التهاب کبد و در نهایت منجر به کاهش عملکرد این عضو می‌شوند. ویروس‌هایی که باعث آسیب کبدی می‌شوند، می‌توانند از طریق خون، مایع منی (مانند ویروس‌های هپاتیت B و C) یا مواد غذایی و آب آلوده (مانند ویروس A) پخش شوند.

اختلال سیستم ایمنی: به بیماری‌هایی که در آن‌ها سیستم ایمنی به بخش‌های خاصی از بدن خود فرد حمله می‌کند، بیماری‌های خودایمن (Autoimmune) گفته می‌شود. هپاتیت خود ایمنی یک بیماری مزمن است که در آن سیستم ایمنی، کبد را مورد تهاجم قرار داده و بر عملکرد و بافت کبد تاثیر می‌گذارد.

ژنتیک: همانند بسیاری دیگر از بیماری‌ها، ژنتیک نقش چشمگیری در ابتلا به اختلالات کبدی ایفا می‌کند. در حقیقت، این امکان وجود دارد که یک ژن معیوب به ارث رسیده از والدین منجر به نارسایی حاد یا مزمن کبد شود. بیماری‌های ژنتیکی کبد شامل هموکروماتوز، بیماری ویلسون، کمبود آلفا-۱ آنتی تریپسین، هایپراگزالوز و سرطان می‌باشد.

سایر علل رایج اختلال در عملکرد کبد: سوء مصرف الکل (هپاتیت الکلی)، تجمع چربی در کبد (بیماری کبد چرب غیرالکلی) از جمله موارد دیگری می‌باشند که منجر به ایجاد التهاب و نارسایی کبدی می‌شوند.

بیماری کبد در اثر مصرف بیش از حد دارو

گاهی مصرف بیش از اندازه برخی داروها مانند استامینوفن و یا قرصهای آنتی بیوتیک باعث بروز التهاب در کبد می‌شود و به سلامت آن آسیب وارد می‌کنند. به همین دلیل کارشناسان سلامتی در مورد مصرف داروها هشدار می‌دهند. هرگز بدون مشورت با پزشک دوز دارو و یا مکملی را که استفاده می‌کنید تغییر ندهید.

هپاتیت

بیماری هپاتیت در اثر خوردن و یا نوشیدن آب و غذایی که با مدفوع فرد آلوده در تماس بوده است، انتقال پیدا می‌کند. در این بیماری کبد ملتهب می‌شود و عفونت پیدا می‌کند. علائم این بیماری زردی چشم، تهوع و درد در ناحیه شکم هستند. با توجه به اینکه این علائم با علائم بسیاری از بیماریها مشترک هستند، این بیماری با آزمایش خون تشخیص داده می‌شود.

بیماری کبد چرب الکلی و غیر الکلی

بیماری کبد چرب نیز یکی از شایع‌ترین بیماریهای کبدی است. اصطلاح کبد چرب برای پوشش طیف گسترده‌ای از بیماریهای کبدی به کار می‌رود. علائم ابتلا به این بیماری به شرح زیر است:

تورم شکمی (آسیت)
عروق خونی بزرگ شده دقیقاً زیر سطح پوست
طحال بزرگ شده
کف دست قرمز
زردی پوست و چشم

به طور کلی وجود ۵ تا ۱۰ درصد چربی در کبد طبیعی است، اما اگر میزان چربی کبد بالا رود می‌تواند خطرات زیادی را برای بدن به وجود بیاورد. بیماری کبد چرب معمولاً در اثر مصرف بیش از اندازه الکل و یا اضافه وزن بیش از حد به وجود می‌آید. اگر این بیماری در اثر مصرف بیش از اندازه الکل باشد، به آن بیماری کبد چرب الکلی و اگر در اثر اضافه وزن باشد، به آن کبد چرب غیر الکلی می‌گویند.

در بیماری کبد چرب سلولهای چربی سبب التهاب بافتهای کبدی می‌شوند و همین امر با عث بروز تغییرات بیوشیمیایی در بدن میگردد و در نتیجه مشکلات زیادی در بدن رخ می‌دهد. اصطلاح علمی کبد چرب هپاتیت استاتوتیک است. در بیماری کبد چرب اگر فیبرهای کبدی ملتهب شوند، خطر بروز بیماری سیروز کبدی بالا می‌رود که بیماری بسیار خطرناکی است. به طور کلی مراحل ابتلا به بیماری کبد به شرح زیرند:

کبد چرب گرید ۱

کبد چرب گرید ۲

کبد چرب گرید ۳

کبد چرب گرید ۱

کبد چرب گرید ۱ یکی از بیماریهای کبدی است که عملکرد کبد را مختل نمی‌کند، اما اگر این بیماری کنترل نشود می‌تواند خطر ساز شود. این بیماری معمولا در اثر پیروی از رژیم غذایی ناسالم و حاوی قند بالا به وجود می‌آید که سبب تجمع چربی در کبد می‌شود. این بیماری معمولا با پیروی از رژیم غذایی فاقد قند و چربی قابل کنترل است. بسیاری از افراد از ابتلا به این بیماری خبر ندارند. این بیماری در آزمایش معمول خون و یا سونوگرافی تشخیص داده می‌شود.

کبد چرب گرید ۲

کبد چرب گرید ۲ نیز یکی از بیماریهای کبدی است که در اثر مصرف بیش از اندازه قند، چربی و یا الکل به وجود می‌آید. این بیماری از کبد چرب گرید ۱ حادثتر است و خطر ابتلا به سکتة مغزی و یا قلبی را افزایش می‌دهد. این بیماری معمولا در افراد زیر مشاهده می‌گردد:

افرادی که دارای اضافه وزن هستند

افراد مبتلا به دیابت

افراد مبتلا به فشار خون بالا

افرادی که از داروهایی مانند متوترکسات و یا تاموکسیفن استفاده می‌کنند

تشخیص کبد چرب گرید ۲

این افراد معمولا نشانه خاصی ندارند، اما معمولا احساس درد در ناحیه فوقانی سمت راست شکم خود می‌کنند. همچنین این افراد دائما احساس خستگی دارند. این بیماری معمولا با آزمایش خون و یا تست عملکرد کبد قابل تشخیص است.

کبد چرب گرید ۳

بیماری کبد چرب گرید ۳ یکی از بیماریهای کبدی است که در اثر بی توجهی به کبد چرب گرید ۱ و ۲ به وجود می‌آید. در این بیماری سطح چربی کبد به حدی بالا می‌رود که باعث بروز زخم‌هایی بر روی کبد می‌شود که به آن فیروز کبدی نیز می‌گویند. این بیماری معمولا با انجام سونوگرافی، سی تی اسکن و ام آر آی قابل تشخیص است. کبد چرب گرید ۳ باعث بروز مشکلات فراوان در صفرا، ناراحتی قلبی و بیماری هیپاتیت خودایمن می‌شود.

کبد چرب بارداری

کبد چرب بارداری یک اختلال بسیار نادر است که از هر ۱۰۰۰۰ نفر یک نفر به آن مبتلا می‌شود. این بیماری در بارداریهای دوقلویی و در جنینهای پسر بیش از دختر رخ می‌دهد. علائم کبد چرب بارداری به شرح زیرند:

حالت تهوع یا استفراغ

درد در ناحیه شکم یا بالای شکم

خستگی شدید و خواب آلودگی

کاهش اشتها

زردی

برای تشخیص این بیماری بهتر است به پزشک متخصص مراجعه شود.

هموکروماتوز

این بیماری یکی بیماری کبدی ارثی است که معمولا در اثر تجمع بیش از حد آهن در بدن به وجود می‌آید. علائم این بیماری به شرح زیر هستند:

خستگی دایم

درد مفاصل

مشکلات جنسی مانند ناتوانایی جنسی در آقایان

قطع عادت ماهیانه در بانوان

ابتلا به بیماریهای قلبی مانند ریتم غیرطبیعی قلب

ابتلا به بیماری پانکراس
بهم خوردن هورمونهای جنسی

ویلسون

این بیماری نیز یک بیماری کبدی ارثی است و در اثر مصرف بی رویه مس به وجود می‌آید. علائم این بیماری به شرح زیرند:

خستگی دائم
درد در ناحیه شکم
کاهش اشتها
استفراغ مدام
خونریزی بینی

سندروم ژیلبرت

این بیماری یک بیماری شایع است که باعث اختلال در فعالیت کبد می‌شود. علائم این بیماری به شرح زیرند:

خستگی دائم
درد در ناحیه شکم
زردی پوست و چشم
تهوع و اسهال

این بیماری با آزمایش خون تشخیص داده می‌شود.

سرطان کبد

سرطان کبد یکی از سخت‌ترین بیماریهای کبدی است. این بیماری به دو دسته تقسیم می‌شود:

سرطان اولیه
سرطان ثانویه

در سرطان اولیه سلولهای سرطانی درون کبد رشد می‌کنند، اما در سرطان ثانویه ارگانهای دیگر بدن مانند پستان، غدد لنفاوی و معده درگیر سلولهای سرطانی می‌شود و این سلولها از طریق خون وارد کبد می‌شوند و سبب بروز سلولهای کبد را نیز درگیر می‌کنند.

آبسه کبدی

آبسه کبدی یکی از بیماریهای کبدی است که در آن عفونت از طریق مجرای صفرا وارد کبد می‌شود. این بیماری به سه دسته تقسیم می‌شود:

آبسه پیوژنیک کبد
آبسه آمیبی کبد
آبسه قارچی کبد

این بیماری به صورت یک کیسه پر از عفونت بخشی از فضای کبد را اشغال می‌کند و به بافتهای اطراف کبد فشار وارد می‌کند. بیماریهای کبدی همچون سیروز کبدی و پیوند کبد و یا مسائلی مانند ضعف سیستم ایمنی بدن، پاره شدن آپاندیس، بستری شدن در بیمارستان و ابتلا به عفونت، کهولت سن، سرطان الومعه و ضربه به کبد سبب بروز این بیماری می‌شوند.

در بیماری آبسه آمیبی کبد در اثر ابتلا بیمار به اسهال خونی به وجود می‌آید، این اسهال معمولا خود به خود خوب می‌شود و سپس بعد از چند ماه به کبد آسیب وارد می‌کند. در آبسه قارچی شخص سیستم ایمنی ضعیفی دارد و یا از بیماریهای مزمن مانند دیابت و ایدز رنج می‌برد. همین امر سبب رشد

وسیع قارچها در روده بزرگ می‌شود.

چه عواملی خطر بیماری های کبد را افزایش می‌دهند؟

به‌طور بالقوه می‌توان با داشتن سبک زندگی سالم از بروز برخی بیماری‌های کبد پیشگیری کرد. بیماری‌های کبد مرتبط با الکل که در اثر مصرف زیاد نوشیدنی‌های الکلی اتفاق می‌افتند، مهم‌ترین بیماری‌های کبد قابل‌پیشگیری هستند.

هیپاتیت B یک عفونت ویروسی است که اغلب از طریق تبادل مایعات بدن (استعمال درون وریدی مواد مخدر از سرنگ مشترک، استفاده از وسایل خالکوبی استریل‌نشده و رابطه‌ی جنسی محافظت‌نشده) انتقال می‌یابد. رعایت نکات بهداشتی احتمال آلودگی به این ویروس را به‌طور چشمگیری کاهش می‌دهد.

بیماری ارثی کبد که از طریق ژن‌ها از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابند. بیماری ویلسون و هموکروماتوز نمونه‌هایی از این بیماری‌ها هستند.

قرارگرفتن در معرض برخی مواد شیمیایی با تحریک سلول‌های کبد باعث التهاب آن می‌شود. همچنین ممکن است مواد شیمیایی، جریان صفر از کبد را کاهش دهد یا باعث تجمع تری‌گلیسرید در کبد شوند. مواد شیمیایی مانند استروئیدهای آنابولیک، وینیل کلرید و کربن تتراکلرید می‌توانند باعث بروز سرطان کبد شوند.

مصرف بیش‌ازحد (اوردوز) استامینوفن یکی از علل شایع نارسایی کبد است. بنابراین توجه به توضیحات نوشته‌شده روی داروهای بدون نسخه و مشورت با پزشک درباره‌ی مقدار مصرفی دارو مهم است. بااینکه داروهای بدون نسخه معمولاً خطری ندارند، ولی ممکن است به‌طور مستقیم باعث بروز عوارضی در فرد شده یا در اثر تداخل با سایر داروها مشکلاتی ایجاد کنند.

برخی داروها می‌توانند با تحریک عروق خونی کبد باعث تنگ‌تر شدن آنها یا تشکیل لخته‌های خون (ترومبوز) در آنها شوند. قرص های ضد بارداری می‌توانند باعث تشکیل لخته‌های خون در عروق خونی کبد شوند. وقوع این امر در افراد سیگاری شایع‌تر است.

چه زمانی باید به پزشک مراجعه کرد؟

معمولاً بیماری‌های کبد به‌طور تدریجی پیشرفت می‌کند و علائم خاصی ندارند که فرد به‌خاطر آنها به پزشک مراجعه کند. در صورت بروز خستگی، ضعف و کاهش وزن بی‌دلیل به پزشک مراجعه کنید.

یرقان یا زردی پوست طبیعی نیست و در صورت مشاهده باید به پزشک مراجعه کنید.

در صورت بروز تب مداوم، استفراغ و دردهای شکمی باید در اسرع وقت به پزشک مراجعه کنید.

مصرف بیش‌ازحد (عمدی یا اتفاقی) استامینوفن می‌تواند باعث نارسایی مزمن کبد شود. در صورت مصرف باید فوراً برای درمان به پزشک مراجعه کنید. در این مواقع پادزهر می‌تواند از کبد محافظت کند، ولی به‌شرطی که فرد تا کمتر از چند ساعت پس از مصرف زیاد استامینوفن به پزشک مراجعه کند. در صورت عدم مراجعه به پزشک مصرف بیش‌ازحد استامینوفن می‌تواند موجب نارسایی کبد شود. علائم مصرف زیاد استامینوفن پس از وارد آمدن آسیب به کبد مشاهده می‌شود.